

HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİ VE KLİNİK HEMŞİRELERİNİN YAŞLILIĞA İLİŞKİN TUTUMLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Comparison of Nursing Students' and Clinical Nurses' Attitudes towards Ageing

Neşe UYSAL¹

Filiz ÜNAL TOPRAK²

Ayşegül KOÇ³

¹Amasya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Amasya

²Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Bolu

³Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ankara

Geliş Tarihi / Received: 30.04.2020

Kabul Tarihi / Accepted: 09.06.2020

Yayın Tarihi / Published: 21.06.2020

ÖZ

Bu araştırma hemşirelik bölümü öğrencilerinin ve klinik hemşirelerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarını karşılaştırmak amacıyla kesitsel olarak yürütülmüştür. Araştırma örneklemi, bir üniversitenin hemşirelik bölümünde öğrenim görmekte olan birinci ve dördüncü sınıf öğrencileri (n=212) ile bir eğitim ve araştırma hastanesinde çalışan 45 hemşire oluşmuştur. Araştırmada veriler, tanıtıcı özellikler bilgi formu ve Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Çalışmamızda, hemşireler ve hemşirelik bölümü öğrencilerinin, yaşlının yaşamını sınırlama, yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık, yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık alt ölçek ortalama puanları ve toplam puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır. Hemşirelerin mesleki deneyim süreleri ile olumlu ayrımcılık puanları arasında anlamlı korelasyon olduğu, öğrencilerin yaşı ile olumlu ayrımcılık puanları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır. Yaşlı bakım hizmetlerinin kalitesinin artırılması yaşlılara ilişkin olumlu tutuma sahip olma ile yakından ilişkilidir. Hemşirelik uygulamalarından biri olan yaşlı bakımı geliştirmek için sürekli eğitim ve geriatri alanında sağlık bakım hizmetlerinin geliştirilmesi önerilmektedir.

Anahtar kelimeler: Geriatri hemşireliği, Öğrenci, Tutum, Yaşlı ayrımcılığı

ABSTRACT

This research has been carried out cross-sectionally in order to compare the clinical nurses' and nursing students' attitudes towards ageing. The research sample consists of first and fourth grade students (n = 212) studying in the nursing department of a university and 45 nurses working in a training and research hospital. In the study, data have been collected using introductory information form and Ageism Attitude Scale. In our study, it has been detected that there is a significant difference between the nurses' and nursing students' subscale mean scores and total mean scores about restricting life of elderly, positive discrimination towards the elderly, negative discrimination towards the elderly. It has been detected that; there is a significant correlation between nurses' professional experience time and positive ageism scores, and there is a positive and significant relationship between students' age and positive discrimination scores. Improvement of the elderly care services quality is closely related to having a positive attitude towards the elderly. For the improvement of elderly care as one of the nursing practices, continuous education and development of health care services in the field of geriatrics is recommended.

Keywords: Attitude, Elderly discrimination, Geriatric nursing, Student

GİRİŞ

Yaşlılık, yaşamın diğer evreleri gibi doğal, kaçınılmaz ve her canlıda görülen bir durumdur. Yaşlılık, birçok farklı boyutu içeren karmaşık bir süreçtir. Yaşlanma sürecinde fiziksel, ruhsal ve sosyal yönden pek çok farklı değişim meydana gelir. Yaşlılık döneminde insan fiziksel, sosyolojik, ekonomik ve psikolojik açıdan farklı hissettiği bir döneme girer (Özdemir ve Bilgili, 2014; Yılmaz ve Özkan, 2010). Dünya genelinde ve ülkemizde her geçen gün yaşlı nüfusu giderek artmaktadır. Dünya sağlık istatistiklerine göre dünya nüfusunun %11'i 60 yaş ve üzerinde olup 2050 yılında bu oranın 2 milyona yaklaşacağı tahmin edilmektedir (Öztürk Başol, 2019). Benzer şekilde Türkiye'de de nüfus hızla yaşlanmaktadır. Ülkemizde 65 yaş üstü bireylerin genel nüfusa oranı 2019 yılında %9,1 iken 2050 yılında bu oranın %20,8, 2075 yılında ise %27,7'ye ulaşacağı öngörülmektedir (Karadeniz ve Öztepe, 2013). Yaşlı nüfusun hızlı bir ivme göstermesi zaman ilerledikçe sağlık bakım hizmetinden yararlanma, sağlıkla ilgili harcamalarının karşılanması, sosyal güvenlik kurumlarının örgütlenmesi, hizmet gereksinimlerinin karşılanması ve iş olanaklarında sorunların ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır. Bununla birlikte endüstrileşme süreçlerinin etkisiyle ailenin küçülmesi, tüketimcilik, uzun yaşamın getirdiği kronik hastalıklar, bakım gereksinimlerinde artış yaşlı birey açısından aile bağlarının zayıflamasına ve dolayısıyla yaşlılık dönemine ilişkin problemlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu sorunlardan biri de yaşlı ayrımcılığıdır (Akdemir, Çınar ve Görgülü, 2007; Allan, Jaohnson ve Emerson, 2014; Ersin ve Bahar, 2014; Umutlu, 2019)

İlk olarak 1969 yılında Robert Butler tarafından tanımlanan yaşlı ayrımcılığı; bir bireye sadece yaşından dolayı olumsuz davranışların gösterildiği, önyargılı, farklı tavır ve eylemlerin gösterildiği çok kapsamlı bir terimdir (Akdemir vd., 2007; Allan vd., 2014). Yaşlı ayrımcılığı sıklıkla sağlık bakım hizmetlerinde, sosyal yaşamda ve aile ortamında görülmektedir (Akdemir vd., 2007; Bulut ve Çilingir, 2016; Kagan ve Melendez-Torres, 2015). Yaşlılar, sağlık hizmeti aldıkları kişiler tarafından yeterince önem verilmeme, hizmet vermeyi gençlere tercih etme, hasta hakları ve bilgi edinme konularında açıklayıcı ifadeler kullanmama, hastalığı yaşlanmaya bağlama ve gençlere kıyasla tedavilerinin ihmal edilmesi gibi yönlerden ayrımcılığa uğrayabilmektedir (Kagan ve Melendez-Torres, 2015; Waterworth, Gott, Raphael, Parsons, ve Arroll, 2015).

Hemşirelik, insan bakımına temellenmiş bir meslektir. Hemşireler, yaşlılara özgü gereksinimlerin tanımlanmasında, yaşlılara yönelik bakım ve rehabilitasyonda aktif rol oynayan sağlık profesyonelleridir. Bununla birlikte, hemşirelik mesleğini ilerleyen yıllarda

icra edecek olan öğrenci hemşirelerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları da bu nedenle önem taşımaktadır. Profesyonel hemşirelik hizmetlerinin sağlanmasında, öğrenci hemşirelerin yaşlılara karşı tutumlarının belirlenmesi gerekmektedir. Yaşlıya ve yaşlılığa karşı olumsuz tutumlar var ise olumlu yönde geliştirmek ve değiştirmek için çalışılmalıdır. Literatürde hem hemşirelerin hem de öğrenci hemşirelerin yaşlılığa yönelik tutumlarını değerlendiren çalışmalarda yaşlılığa karşı tutumun çok yönlü olduğu, bireyin geçmiş yaşantısı, kültürü, değerleri, inançları gibi birçok faktörden etkilendiği belirtilmiştir (Duru-Aşiret, Türten-Kaymaz, Canpolat ve Kapucu, 2015; Karadeniz, Durusoy ve Öztepe, 2013; Rathnayake, Athukorala ve Siop, 2016; Zhang vd., 2016). Günümüzde yaşlı bakım hizmetlerinin kalitesinin artırılmasına ilişkin konular sıklıkla gündeme gelmektedir. Bu konulardan en önemlisi sağlık hizmetlerinin sunulmasında yaşlılara yönelik geliştirilen tutumdur. Sağlık hizmetleri sürecinde hemşirelerin ve hemşirelik öğrencilerinin yaşlılık dönemi ve yaşlı bakımı konusundaki tutumları sıklıkla ele alınmış olmasına rağmen hemşireler ile öğrenci hemşirelerin tutumlarının karşılaştırıldığı bir araştırma bulunmamaktadır (Frost ve Ranse, 2015; Kagan ve Melendez-Torres, 2015; Zhang vd., 2016). Bu nedenle bu çalışmada, klinik deneyimi olmayan 1. sınıf öğrencileri, mezuniyet aşamasında olan 4. sınıf öğrencileri ile klinik hemşirelerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının karşılaştırılması amaçlanmıştır.

GEREKÇE VE YÖNTEM

Çalışmamız, hemşirelik bölümü öğrencilerinin ve klinik hemşirelerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarını karşılaştırmak amacıyla kesitsel olarak yürütülmüştür.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Bu çalışma, öğrenci hemşirelerin ve klinik hemşirelerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarını karşılaştırmak amacıyla kesitsel olarak yapılmıştır. Çalışmanın evrenini bir üniversitenin Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümünde öğrenim gören 1. ve 4. sınıf öğrencileri ile bir eğitim ve araştırma hastanesinde çalışan klinik hemşireleri oluşturmuştur. Araştırma örneklemini, araştırmanın gerçekleştiği tarihlerde, araştırmaya katılmaya gönüllü olan 45 klinik hemşiresi, 125 birinci sınıf öğrencisi, 87 dördüncü sınıf öğrencisi (n=257) oluşturmuştur. Örneklem seçim kriterleri arasında, herhangi bir iletişim sorunu olmamak ve çalışmaya katılmaya gönüllü olmak yer almıştır.

Verilerin Toplanması

Öğrenci hemşireler için anket formları hemşirelik bölümü öğrencilerinin en çok katılımlarının olduğu temel derslerde etik kurul ve kurum izni alındıktan sonra uygulanmıştır.

Çalışmaya ilişkin sözel bilgilendirme yapıldıktan sonra veri toplama formları öğrencilere dağıtılmış ve doldurmaları sağlanmıştır. Öğrencilerin veri toplama formunu doldurması yaklaşık 20 dakika sürmüştür. Hemşireler için veri toplama formları araştırmaya katılmayı kabul eden hemşirelerin sözlü onamları alındıktan sonra gerçekleştirilmiştir. Formların uygulaması her bir katılımcı için yaklaşık 20 dakika sürmüştür.

Veri Toplama Araçları

Araştırmadaki veriler, öğrencilerin ve hemşirelerin sosyo-demografik özelliklerini içeren Tanıtıcı Bilgi Formu ve Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği kullanılarak toplanmıştır.

Tanıtıcı Bilgi Formu

Tanıtıcı bilgi formu literatür taramasına dayalı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir. Hemşirelere yönelik oluşturulmuş formda hemşirelerin sosyo-demografik özelliklerine ait tanıtıcı bilgilerine (cinsiyet, yaş, çalışma yılı, birlikte yaşadığı yaşlı bireyin varlığı, yaşlı bakımına ilişkin eğitim alma durumu) yönelik sorular bulunmaktadır. Öğrenci hemşireler için hazırlanan formda katılımcıların cinsiyeti, yaşı, okulda öğrenim gördüğü sınıfı, birlikte yaşadığı yaşlı bireyin varlığı, yaşlı bakımına ilişkin eğitim alma durumuna ilişkin sorular yer almaktadır.

Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği

Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği (YATÖ), yaşlılarla ilgili ifadelerin yer aldığı 23 madden oluşan likert tipi bir ölçektir. Ölçek, “yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık”, “yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık” ve “yaşlının yaşamını sınırlama” olmak üzere 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin geliştirilmesi ve Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması, Vefikuluçay ve Terzioğlu tarafından yapılmıştır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 23, en yüksek puan ise 115’tir. Ölçekten elde edilen puan ne kadar fazla ise yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlar da o kadar olumlu anlamına gelmektedir (Vefikuluçay ve Terzioğlu, 2011).

Verilerin Analizi

Verilerin değerlendirilmesinde Statistical Package for Social Sciences (SPSS) 20.0 paket programı kullanılmıştır. Tanımlayıcı istatistikler, Student t-testi ve One-Way ANOVA istatistik analiz yöntemleri ile değerlendirme yapılmıştır. Anova testi sonuçlarının anlamlı olması halinde hangi gruplar arasında fark olduğunu saptamak için Post Hoc çoklu karşılaştırma testi kullanılmıştır. Verilerin anlamlılık seviyesi, $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir.

Araştırmanın Etik Boyutu

Veri toplama işleminden önce uygulamanın yapıldığı kurumlardan yazılı izin ve etik kurul izni (tarih: 05.02.2020 sayı: 46) alınmıştır. Bilgilendirilmiş yazılı onamları alınan, araştırmaya katılmaya gönüllü olan hemşire ve öğrenci hemşirelere anket formu uygulanmıştır. Katılımcılara araştırmada toplanan bilgilerin gizli kalacağı açıklanmıştır. Araştırma Helsinki Deklarasyonu Prensiplerine uygun olarak yürütülmüştür.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Tabloda gösterilmemekle birlikte, araştırma kapsamına alınan hemşirelerin yaş ortalaması $33,80 \pm 6,54$, %91,1'i kadın, %86,7'si lisans mezunu, %62,2'si evli, %18,4'ünün birlikte yaşadığı yaşlı birey bulunmaktadır. Hemşirelerin mesleki deneyim süresi ortalama $11,08 \pm 7,15$ yıldır ve 73,3'ü yaşlı bakımına yönelik eğitim almıştır. Araştırma kapsamına alınan hemşirelik bölümü öğrencilerinin %48,6'sı birinci sınıf, %33,6'sı dördüncü sınıf düzeyindedir. Birinci sınıf düzeyindeki öğrencilerin %92'si, dördüncü sınıf öğrencilerinin %86,4'ü kadındır. 4. sınıf düzeyindeki öğrencilerin hepsi yaşlı bakımına ilişkin eğitim aldığını, 1. sınıf düzeyindeki öğrencilerinin hiçbirisi yaşlı bakımına ilişkin eğitim almadığını belirtmiştir. Öğrencilerin %28,9'unun birlikte yaşadığı yaşlı birey bulunmaktadır. Hemşirelerin ve hemşirelik bölümü öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığı tutum ölçeği puanlarının karşılaştırması Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Hemşirelerin ve Hemşirelik Bölümü Öğrencilerinin Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği puanlarının karşılaştırılması.

Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği	Hemşire	1.Sınıf öğrencileri	4. Sınıf Öğrencileri	p
Yaşlının yaşamını sınırlama	18,40±5,35	20,49±5,68	20,21±3,15	0,016
Yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık	27,06±5,35	25,86±5,68	28,48±3,57	0,001
Yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık	18,97±3,85	16,36±3,82	17,40±3,36	0,001
YATÖ Genel Toplam	74.54±6.37	77.72±8.09	76.18±4.67	0.003

Hemşireler ve hemşirelik bölümü öğrencilerinin yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık, olumsuz ayrımcılık, yaşlının yaşamını sınırlama alt ölçek puan ortalamaları ve toplam ayrımcılık puan ortalamaları karşılaştırıldığında, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir (Tablo 1).

Yapılan ikili karşılaştırmalarda, olumlu ayrımcılık alt boyutu puan ortalamaları 1. sınıf ve 4. sınıf öğrencileri arasında anlamlı farklılık göstermiştir ($p < 0,05$). Yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık puan ortalaması 1. sınıf öğrencilerinde 4. sınıf öğrencilerine göre daha düşük bulunmuştur ($p < 0,05$). Yaşlının yaşamını sınırlama alt boyutu puan ortalamaları gruplar arasında anlamlı farklılık göstermiştir. Yapılan ikili karşılaştırmada hemşirelerin yaşamı

sınırlama puan ortalamalarının birinci sınıf düzeyindeki öğrencilere göre daha düşük olduğu ($p=0,06$) saptanmıştır. Olumsuz ayrımcılık puan ortalamaları hemşireler ve 1. sınıf hemşirelik öğrencileri arasında anlamlı farklılık göstermiştir. 1. sınıf hemşirelik öğrencilerinin yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık puan ortalamalarının hemşirelere göre daha düşük olduğu belirlenmiştir ($p=0,004$). Yaşlı ayrımcılığı toplam puan ortalamaları gruplar arasında anlamlı farklılık göstermektedir. 1. sınıf öğrencilerin toplam ölçek puanları hemşirelere göre anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur ($p\leq 0,001$).

Hemşirelerin ve öğrencilerin yaş ve mesleki deneyimleri ile yaşlı ayrımcılığı tutumları arasındaki korelasyon sonuçları tablo 2’de sunulmuştur. Hemşirelerin mesleki deneyimleri ile olumlu ayrımcılık puanları arasında pozitif yönde anlamlı korelasyon olduğu saptanmıştır ($p=0,043$; $r=0,781$). Hemşirelerin yaşı ile yaşlı ayrımcılığı tutum ölçeği puanları arasında anlamlı korelasyon olmadığı belirlenmiştir ($p\geq 0,05$). Öğrencilerin yaşı ile yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık puanları ve toplam yaşlı ayrımcılığı puanları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır ($p=0,05$; $r=0,200$; $p=0,009$; $r=0,185$) (Tablo 2).

Tablo 2. Hemşirelerin ve öğrencilerin yaş ve mesleki deneyimleri ile yaşlı ayrımcılığı tutumlarının korelasyonu

Demografik özellikler		Yaşının yaşamını sınırlama	Yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık	Yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık	YATÖ Genel Toplam
Hemşireler	Yaş	$r=0,106$ $p=0,495$	$r=0,99$ $p=0,523$	$r=0,43$ $p=0,783$	$r=0,115$ $p=0,468$
	Mesleki Deneyim	$0,122$ $0,431$	$r=0,781$ $p=0,043$	$r=0,046$ $p=0,786$	$r=0,138$ $p=0,382$
Öğrenciler	Yaş	$r=0,79$ $p=0,256$	$r=0,20$ $p=0,05$	$r=0,40$ $p=0,950$	$r=0,185$ $p=0,009$

Hemşirelerin ve öğrencilerin demografik özellikleri ile yaşlı ayrımcılığı toplam puan ve alt boyut puan ortalamalarının dağılımları Tablo 3’de sunulmuştur. Birlikte yaşadığı yaşlı bireyi olan hemşirelerde ve yaşlı bakımına ilişkin eğitim alan hemşirelerde YATÖ toplam puan ortalamalarının daha yüksek olduğu saptanmıştır ($p\leq 0,001$) (Tablo 3). Öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri ile yaşlı ayrımcılığı toplam puan ve alt boyut puan ortalamalarının dağılımları incelendiğinde ise, birlikte yaşadığı yaşlı bireyi olan öğrencilerin YATÖ toplam puanları ve alt boyut ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı saptanmıştır. Yaşlı bakımına ilişkin eğitim alan öğrencilerin toplam yaşlı ayrımcılığı tutum puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır ($p\leq 0,05$) (Tablo 3).

Tablo 3. Hemşirelerin ve öğrencilerin eğitim ve yaşlı bireyle yaşama durumları ile yaşlı ayrımcılığı tutumlarının karşılaştırılması

Demografik özellikler	Yaşlılığın yaşama sınırlama	Yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık	Yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık	YATÖ Genel Toplam	
Hemşireler	Yaşlı bakıma yönelik eğitim alma durumu				
	Evet	27,61±4.38	18,23±3.67	18,58±3.65	79,50±7.25
	Hayır	26,83±5.75	19,29±3.94	18,34±4.35	74,56±6.12
	P	0,291	0,414	0,523	0,007
	Yaşlı bir bireyle yaşama durumu				
	Evet	27,37±4.34	19,40±3.51	18,65±3.90	75,50±3.38
	Hayır	26,58±6.77	18,29±4.36	18,05±4.54	73,50±9.31
	P	0,106	0,504	0,637	0,001
	Öğrenciler	Yaşlı bakıma yönelik eğitim alma durumu			
Evet		27,06±5.05	17,25±3.77	21,28±4.57	76,73±5.46
Hayır		23,76±5.52	16,67±3.64	20,17±4.21	73,82±7.50
P		0,084	0,646	0,615	0,044
Yaşlı bir bireyle yaşama durumu					
Evet		28,58±4.68	17,06±3.69	19,46±3.87	75,19±6.74
Hayır		26,28±5.18	16,70±3.36	20,66±0.66	73,59±7.35
P		0,814	0,986	0,495	0,662

TARTIŞMA

Yaşlı ayrımcılığı toplumun her alanında yaşayan insanlar için önemlidir. Bununla birlikte en önemli olduğu alanlardan biri sağlık sistemidir. Çünkü yaşlı bireyler daha fazla kronik hastalığa sahip olma, fiziksel ve psikolojik alanlarda artan ihtiyaçları nedeniyle sağlık hizmetlerine daha fazla ihtiyaç duymaktadırlar. Sağlık sistemi içerisinde hemşireler ve hemşirelik bölümü öğrencileri farklı bakım düzeyindeki yaşlılarla sürekli temas halindedir. Bununla birlikte hemşirelerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları hemşirelerin rol ve sorumluluklarını gerçekleştirmesini etkileyen etmenler arasındadır. Çalışmalarda öğrencilerin ve hemşirelerin yaşlı bireylere karşı olumlu ve olumsuz tutumlar geliştirebildiği gösterilmiştir (Bulut ve Çilingir, 2016; Frost ve Ransie, 2015; Kagan ve Melendez-Torres, 2015). Hemşirelik bölümü öğrencilerinin ve hemşirelerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarını karşılaştırdığımız çalışmamızda, öğrencilerin ve hemşirelerin yaşlılara yönelik olumlu tutuma sahip oldukları, bununla birlikte yapılan diğer çalışmalara göre ortalama puanların daha düşük olduğu saptanmıştır (Çilingir, Bulut, ve Hindistan, 2017; Özer ve Terkeş, 2014; Yılmaz ve Özkan, 2010).

Çalışmamızda hemşirelerin olumsuz ayrımcılık puan ortalamalarının birinci sınıf öğrencilerine göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Kaliteli yaşlı bakımının sağlanması için sağlık profesyonellerinin eğitimi, geriatri servislerinin yaygınlaştırılması ve yeterli personel sağlanması gibi faktörler önemlidir. Bu koşullar sağlanmadığında hemşireler yoğun iş yükleri, yaşlı bireye istenilen bakımı verebilmek için daha fazla zaman ayıramama gibi

nedenlerle yaşlı bakımı konusunda sorunlar yaşayabilmektedir (Kagan ve Melendez-Torres, 2015). Bu etkenler çalışmamızda hemşirelerin olumsuz ayrımcılık puan ortalamalarının daha yüksek çıkmasının sebebi olabilir. Çalışmamıza benzer şekilde Frost ve Ronse çalışmasında hemşirelerin yaşlı ayrımcılığı tutumlarının olumsuz olduğu belirlenmiştir (Frost ve Ronse, 2015).

Çalışmamızda yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık 4. sınıf öğrencilerinde 1. sınıf öğrencilerine göre yüksek olduğu saptanmıştır. Toplam yaşlı ayrımcılığı tutum ölçeği puanlarının 1. sınıf öğrencilerinde hemşirelere göre yüksek olduğu saptanmıştır. Çilingir ve arkadaşlarının çalışmasında sınıf düzeyleri ile yaşlı ayrımcılığı tutumlarının anlamlı ilişki göstermediğini belirtmiştir (Çilingir vd., 2017). Yılmaz ve Özkan çalışmasında 4. sınıf düzeyindeki hemşirelik bölümü öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığı tutum ölçeği puanlarının anlamlı şekilde daha yüksek olduğu saptanmıştır (Yılmaz ve Özkan, 2010). Özer ve Terkeş'in ve Güven ve arkadaşlarının çalışma sonuçları da benzerdir (Güven, Muz, Ertürk, 2012; Özer ve Terkeş, 2014). Gürel çalışmasında 1. sınıf öğrencilerinin yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık puanlarının daha yüksek olduğunu saptamıştır (Gürel, 2019). Çalışmamızda 4. sınıf öğrencilerinde olumlu ayrımcılık puanlarının yüksek çıkmasının nedeni yaşla beraber olgunluğun artması ve son sınıfta yaşlı bakımına yönelik eğitim alma durumları olabilir.

Eğitim arttıkça yaşlıya yönelik olumlu tutumun arttığı bildirilmiştir (Kolcu ve Küçük, 2017; Pekince, Aslan, Erci, ve Aktürk, 2018; Tufan vd., 2015). Hanson çalışmasında yaşlılığa ilişkin bilginin yaşlılara verilen sağlık bakım hizmetini olumlu etkilediğini belirtmiştir (Hanson, 2014). Çalışmamızda benzer şekilde hemşireler ve öğrenciler arasında yaşlı bakımı eğitimi alanların yaşlıya yönelik olumlu tutum puan ortalamalarının daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Çalışmamızda hemşirelerin mesleki deneyim süreleri ile yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık puanları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır. Çalışma bulgularımızdan farklı olarak Pekince ve arkadaşlarının çalışmasında çalışma süresi 6 yıl ve üzeri olan hemşireler yaşlılara yönelik olumlu tutumları daha düşük bulunmuştur (Pekince vd., 2018). Çalışma yılının yaşlı bireye yönelik tutumu etkilemediğine yönelik çalışmalar da bulunmaktadır (Bulut ve Çilingir, 2016; Duru Aşiret vd., 2015). Çalışmamızda hemşirelerin mesleki deneyimlerinin yaşlı bireye yönelik olumlu tutumu etkilediği saptanmıştır. Mesleki deneyim arttıkça iş stresini daha iyi yönetebilme ve olgunluğun artması bu durumun nedeni olabilir. Yaşlı bireylerle yaşamının yaşlılara yönelik tutumu olumlu etkilediği belirtilmektedir (Çilingir, Bulut, ve Hindistan, 2017; Şahin, 2015; Ünsar vd., 2015). Çalışmamızda da benzer

şekilde ailesinde yaşlı bireyi olan hemşirelerin yaşlılara yönelik tutum puanlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Çalışmamızda hemşirelerin yaşı ile yaşlı bireye yönelik tutumları arasında anlamlı farklılık bulunmamakla birlikte, öğrencilerde yaş arttıkça yaşlılara yönelik tutumun olumlu etkilendiği saptanmıştır. Literatürdeki çalışmalarda da farklı sonuçlar ortaya koyulmuştur. Çilingir ve arkadaşları ve Demiray ve Yılmaz çalışmalarında yaşıyla yaşlı bireye tutumu etkilemediği (Çilingir, Bulut, ve Hindistan, 2017; Demiray ve Yılmaz, 2017). Pekince ve arkadaşları ise çalışmasında yaşıyla yaşlı bireye tutumu etkilediği ortaya koyulmuştur (Pekince vd., 2018). Soyuer ve arkadaşlarının çalışmasında öğrencilerin yaşı ile olumlu ayrımcılık puan farkının istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur (Soyuer, Ünal, ve Gülseser, 2010).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yaşlı nüfusunun artması ile birlikte yaşlı bakım hizmetlerinin kalitesinin artırılmasına yönelik girişimler gündeme gelmektedir. Hemşireler, farklı bakım düzeylerinde yaşlılarla temas halinde olan sağlık profesyonelleridir. Bu çalışmada klinik hemşireleri ve hemşirelik bölümünde öğrenim gören öğrencilerin yaşlı ayrımcılığı tutumlarının farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Cinsiyet, mesleki deneyim süresi, yaşlı bireyle yaşama, yaşlı bakımına ilişkin eğitim alma durumu gibi değişkenlerin yaşlı ayrımcılığı tutumları üzerinde etkisi olduğu saptanmıştır. Yaşlı bakımına yönelik sağlık bakım hizmetlerinin sağlanmasında önemli rolleri olan hemşireler ve hemşirelik bölümü öğrencilerinin yaşlı bakımında yaşadıkları sorunların saptanması, yaşlı bakımına yönelik eğitimlere katılımlarının sağlanması ve geriatri alanında hizmetlerin yaygınlaştırılması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Akdemir, N., Çınar, F. İ., Görgülü, Ü. (2007). Yaşlılığın algılanması ve yaşlı ayrımcılığı. *Turkish Journal of Geriatrics*, 10(4), 215-22.
- Allan, L. J., Johnson, J. A., Emerson, S. D. (2014). The role of individual difference variables in ageism. *Personality and Individual Differences*, 59, 32-7.
- Bulut, E., Çilingir, D. (2016). Attitudes of surgical nurses towards the elderly *Turkish Journal of Geriatrics*, 19 (4), 253-259.
- Çilingir, D., Bulut, E., Hindistan, S. (2017). Hemşirelerin yaşlıya ilişkin tutumları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 10(3), 137-143.
- Demiray, T., Dal Yılmaz, Ü. (2017). Opinions of the nursing students on ageism. *İstanbul Med J*, 18, 7-12.
- Duru Aşiret, G., Türten-Kaymaz, T., Canpolat, Ö., Kapucu, S. (2015). Hemşirelerin yaşlıya ilişkin tutumları. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*, 17, 10-20.

- Ersin, F., Bahar, Z. (2014). Küreselleşmenin hemşireliğe etkisi. *Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 11(3).
- Frost, J., Ranse, K. (2015). Assessing ageist behaviours in undergraduate nursing students using the relating to older people evaluation (ROPE) survey. *Australasian Journal on Ageing*, 35(1), 58-61.
- Gürel, T. (2019). Hemşirelik öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına yönelik tutumları ve etkileyen faktörler. *Türkiye Klinikleri J Nurs Sci*, 11(4), 381-9.
- Güven, Ş., Muz, G., Ertürk, N. (2012). Üniversite öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları ve bu tutumların bazı değişkenlerle ilişkisi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 15(2), 99.
- Hanson, R. M. (2014). Is elderly care affected by nurse attitudes? A systematic review. *British Journal of Nursing*, 23(4), 225-229.
- Kagan, S., Melendez-Torres, G. J. (2015). Ageism in nursing. *Journal of Nursing Management*, 23, 644– 50.
- Karadeniz, O., Öztepe, N. D. (2013). Türkiyede yaşlı yoksulluğu. *Çalışma ve Toplum*. 3.
- Kolcu, M., Küçük, M. (2017). Sağlık alanında öğrenim gören ön lisans öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları. *Kesit Akademi Dergisi*, 3(9), 203-213.
- Rathnayake, S., Athukorala, Y., Siop, S. (2016). Attitudes toward and willingness to work with older people among undergraduate nursing students in a public university in Sri Lanka: a cross sectional study. *Nurse Educ Today*, 36, 439–444.
- Özer, Z., Terkeş, N. (2014). Evaluation of nursing students' attitudes towards ageism in Turkey. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 116, 2512-2515.
- Öztürk Başol, R. (2019). Türkiye ve AB ülkelerinde yaşlı nüfusun görünümü. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, KOSBED, 37.
- Özdemir, Ö., Bilgili, N. (2014). Ageism in healthcare. *Gülhane Medical Journal*, 56(2), 128-132.
- Pekince, H., Aslan, H., Erci, B., Aktürk, Ü. (2018). The attitudes of healthcare professionals in a state hospital towards ageism. *Journal of Public Health: From Theory To Practice*, 26, 109–117.
- Soyuer, F., Ünal, D., Gülseser, N., Elmalı, F. (2010). Sağlık meslek yüksekokulu öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları ve bu tutumların bazı demografik değişkenlerle ilişkisi. *Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(2), 20-25.
- Şahin, H. (2015). Research on university students' attitudes about elders and elder discrimination. *Turkish Journal of Geriatrics*, 18(1), 47-53.
- Tufan, F., Yürüyen, M., Kızılarlanoglu, M.C., Akpınar, T., Emiksiye, S., Yesil, Y., ... Yavuzer, H. (2015). Geriatrics education is associated with positive attitudes toward older people in internal medicine residents: A multicenter study. *Archives of Gerontology and Geriatrics*, 60, 307–310.
- Umutlu, S. (2019). Türkiye'de yaşlı nüfus ve sosyal politika uygulamaları. *Sosyal ve Beşeri Bilimleri Dergisi*, 11(1).
- Ünsar, S., Erol, Ö., Kurt, S., Türüng, F., Dinlegör Sekmen, I., Sak, C., Türksen, S. (2015). Hemşirelik öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına yönelik tutumlarının belirlenmesi. *Cumhuriyet Hemşirelik Dergisi*, 1, 12-13.
- Vefikuluçay, D., Terzioğlu, F. (2011). Development and psychometric evaluation of ageism attitude among the university students. *Turkish Journal of Geriatrics*, 14, 259-68.

Waterworth, S., Gott, M., Raphael, D., Parsons, J., Arroll, B. (2015). *Working with older people with multiple long-term conditions: a qualitative exploration of nurses' experiences. Journal of Advanced Nursing, 71(1), 90-9.*

Yılmaz, E., Özkan, S. (2010). *Hemşirelik bölümü öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları. Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi, 3(2), 36-53.*

Zhang, S., Liu, Y., Zhang, H., Meng, L., Liu, P., Zhang, S. (2016). *Determinants of undergraduate nursing students' care willingness towards the elderly in China: Attitudes, gratitude and knowledge. Nurse Educ Today, 43, 28-33.*